

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1946-1947.

SÉANCE DU 16 JANVIER 1947.

Proposition de loi modifiant l'article 123ter du Code pénal.

(Voir les n°s 37 (session extraordinaire de 1946), 14 (session de 1946-1947) du Sénat.)

Amendements présentés par le Gouvernement.

Article 1er. — A l'alinéa 1er de l'article 123ter du Code pénal interprété par l'arrêté-loi du 20 septembre 1945, les termes « la rétribution reçue par le coupable ou le montant de la valeur de cette rétribution lorsque celle-ci n'a pas été saisie » sont remplacés par les termes « les sommes, biens ou avantages quelconques directs ou indirects qui constituent le profit résultant de l'activité du coupable ou lorsqu'ils n'ont pas été saisis, le montant de leur valeur. »

Article 2. — L'article 123^{decies} du Code pénal est modifié comme suit :

« Jusqu'à concurrence des sommes, biens ou avantages quelconques directs ou indirects qu'elles ont retirées de l'opération et qui résultent de l'activité du coupable, les sociétés sont civilement responsables des condamnations aux dommages-intérêts, amen-

BELGISCHE SENAAT

ZITTING 1946-1947.

VERGADERING VAN 16 JANUARI 1947.

Wetsvoorstel tot wijziging van artikel 123ter van het Strafwetboek.

(Zie de n^{rs} 37 (buitengewone zitting 1946), 14 (zitting 1946-1947) van den Senaat.)

Amendementen voorgesteld door de Regeering.

Artikel 1. — In alinea 1 van artikel 123ter van het Wetboek van Strafrecht, geïnterpreteerd door de besluitwet van 20 September 1945, worden de woorden « de door den schuldige ontvangen vergelding of het bedrag van de waarde van die vergelding bijaldien deze niet in beslag werd genomen », vervangen door de woorden : « de sommen, goederen of voordeelen van eenigen aard, zoo rechtstreeksche als onrechtstreeksche, die de winst vormen welke uit de bedrijvigheid van den schuldige is ontstaan, of, zoo deze niet in beslag werden genomen, het bedrag van hun waarde ».

Artikel 2. — Artikel 123^{decies} van het Wetboek van Strafrecht wordt gewijzigd als volgt :

« De vennootschappen zijn, ten beloope van eender welke sommen, goederen of voordeelen, zoo rechtstreeksche als onrechtstreeksche, die zij uit de verrichting getrokken hebben en die uit de bedrijvigheid van den schuldige voortvloeien, burgerlijk verantwoorde-

des, frais, confiscations, restitutions et sanctions pécuniaires quelconques prononcées pour infractions aux dispositions du présent chapitre contre leurs organes ou préposés.

» Il en est de même des membres de toutes associations commerciales dépourvues de personnalité civile, lorsque l'infraction a été commise par un associé, gérant ou préposé, à l'occasion d'une opération rentrant dans le cadre de l'activité de l'association.

» Ces sociétés et associés pourront être cités directement, devant la juridiction répressive par le ministère public ou la partie civile. »

Article 3. — Celui contre qui, antérieurement à l'entrée en vigueur de la présente loi, une décision définitive a déclaré acquis au Trésor la rétribution prévue à l'article 123ter du Code pénal ou le montant de sa valeur, peut, dans les trois mois de cette entrée en vigueur, introduire, par voie de requête, une demande en réduction de la rétribution ou de sa valeur dans les limites fixées par l'article 1er de la présente loi auprès de la juridiction militaire qui a statué en dernier ressort ou, à son défaut, auprès de la Cour militaire de Bruxelles; s'il avait été statué par une Cour militaire et, dans le cas contraire, du Conseil de guerre territorialement compétent pour la province dans laquelle la juridiction supprimée avait son siège. La même faculté appartient à la partie civilement responsable.

Les sociétés et associés qui, antérieurement à l'entrée en vigueur de la présente loi, ont été déclarés civilement responsables par application de l'article 123^{decies} du Code pénal, peu-

liq pour de veroordeelingen tot schadevergoeding, geldboeten, onkosten, verbeurdverklaringen, teruggaven en geldelijke sancties van welken aard ook die, wegens overtredingen van de bepalingen van dit hoofdstuk uitgesproken werden tegen hun organen of aangestelden.

» Hetzelfde geldt voor de leden van alle handelsverenigingen, die geen rechtspersoonlijkheid bezitten, wanneer het misdrijf door een vennoot, zaakvoerder of aangestelde werd gepleegd bij gelegenheid van een verrichting binnen het kader van de bedrijvigheid der vereeniging.

» Deze vennootschappen en vennoten kunnen rechtstreeks door het openbaar ministerie of de burgerlijke partij voor de strafrechtbank worden gedaagd. »

Artikel 3. — Hij tegen wien een definitieve beslissing vóór de inwerkingtreding van deze wet, de bij artikel 123ter van het Wetboek van Strafrecht voorziene vergelding of het bedrag van haar waarde aan de Schatkist verworven heeft verklaard, kan, binnen drie maanden na die inwerkingtreding, door middel van verzoekschrift, een vordering tot vermindering van de vergelding of van haar waarde binnen de bij artikel 1 van deze wet vastgestelde grenzen, indien bij de militaire rechtbank die in laatsten aanleg uitspraak heeft gedaan of, bij ontstentenis van deze, bij het militair gerechtshof te Brussel, zoo door een militair gerechtshof uitspraak was gedaan en, in het tegenovergestelde geval, bij den krijgsraad die territoriaal bevoegd is voor de provincie waarin het opgeheven rechtscollege zijn zetel had. Gelijke bevoegdheid behoort aan de burgerlijke verantwoordelijk partij.

De vennootschappen en vennoten die, vóór de inwerkingtreding van deze wet, burgerlijk verantwoordelijk werden verklaard bij toepassing van artikel 123^{decies} van het Wetboek van

vent, dans les conditions prévues à l'alinéa précédent, introduire par voie de requête, auprès des juridictions y indiquées, une action en réduction dans les limites fixées par l'article 2 de la présente loi.

Les décisions sur les demandes prévues au présent article ne sont susceptibles d'aucun recours.

Article 4. — La présente loi entrera en vigueur le jour de sa publication au *Moniteur*.

Le Ministre de la Justice,
A. LILAR.

Strafrecht, kunnen, in de bij de voorgaande alinea voorziene voorwaarden door middel van verzoekschrift, bij de daarin aangeduide rechtbanken, een vordering tot vermindering binnen de bij artikel 2 van deze wet vastgestelde grenzen instellen.

De beschikkingen op de bij dit artikel voorziene eischen kunnen door geen enkel rechtsmiddel bestreden worden.

Artikel 4. — Deze wet treedt in werking den dag waarop zij in het *Staatsblad* wordt bekendgemaakt.

De Minister van Justitie,
A. LILAR.

NOTICE EXPLICATIVE.

Par ses amendements ci-dessus, le Gouvernement se rallie, sous réserve de quelques modifications de forme, à la proposition de loi modifiant l'article 123ter du Code pénal qui a été déposée sur le bureau du Sénat par M. le Sénateur Struye, le 29 mai 1946.

Seul le bénéfice direct ou indirect procuré par l'infraction sera désormais acquis au Trésor en vertu de l'article 123ter du Code pénal; et il sera ainsi non seulement dans le cas de l'appropriation personnelle du profit par le coupable, mais quelles que soient les personnes entre les mains de qui il a été versé.

Il est toutefois à noter que la confiscation de ce profit ne pourra être prononcée directement au préjudice de tiers que dans le cas d'une saisie réelle et préalable des objets qui le représentent, ces objets étant d'une nature telle qu'à défaut de cette saisie, il serait impossible ou trop difficile d'en constater l'identité. Ces tiers ne pourront être tenus du paiement de la valeur du profit que s'ils en sont déclarés civilement responsables. En effet, le principe de la personnalité des peines s'oppose à ce qu'ils soient condamnés au paiement de cette valeur qui constitue une peine.

* * *

Le Gouvernement n'a pas cru pouvoir se rallier à la modification proposée par la Commission de la Justice du Sénat à l'article 123^{quinquies} du Code pénal (art. 2 du projet de la Commission).

TOELICHTINGSNOTA.

Door haar hiervoren vermelde amendementen sluit de Regeering, behoudens enkele wijzigingen betreffende den vorm, zich aan bij het wetsontwerp tot wijziging van artikel 123ter van het Wetboek van Strafrecht, dat op 29 Mei 1946 door den h. Senator Struye in den Senaat ter tafel werd neergelegd.

Alleen de rechtstreeks of onrechtstreeks door het misdrijf verschaftte winst zal voortaan aan de Schatkist verworven zijn krachtens artikel 123ter van het Wetboek van Strafrecht. En dit zal het geval zijn niet alleen wanneer de schuldige zich persoonlijk de winst heeft toegeëigend, doch om 't even aan welke personen de winst overhandigd werd.

Er dient evenwel te worden opgemerkt dat de verbeurdverklaring van die winst niet rechtstreeks ten nadeele van derden kan worden uitgesproken, tenzij in geval van een werkelijke en voorafgaande inbeslagneming van de voorwerpen die de winst vertegenwoordigen, aangezien die voorwerpen van zoodanigen aard zijn dat, bij gebreke van die inbeslagneming, het onmogelijk of al te moeilijk zou zijn de identiteit er van vast te stellen. Deze derden zullen er toe verplicht kunnen worden de waarde van de winst te betalen tenzij zij er burgerlijk aansprakelijk voor verklaard zijn; het beginsel van de persoonlijkheid der straffen verzet er zich tegen dat zij zouden veroordeeld worden tot betaling van die waarde, welke een straf uitmaakt.

* * *

De Regeering heeft niet gemeend zich te kunnen vereenigen met de door de Commissie voor Justitie van den Senaat voorgestelde wijziging van artikel 123^{quinquies} van het Wetboek van Strafrecht (art. 2 van het ontwerp der Commissie).

Cet article 2 assimile à l'instrument du délit les actions, parts ou intérêts que le délinquant possède dans la société dont il est l'organe, le préposé ou le gérant, et en prévoit la confiscation.

Cette confiscation serait une peine, la disposition qui l'édicte ne pourrait donc avoir d'effet rétroactif puisqu'elle aggrave la situation du condamné.

Certes, la Commission donne à cette disposition un caractère interprétatif (rapport, p. 6). Mais cela paraît difficilement soutenable.

Prétendre que quand le législateur de 1934 a parlé à l'article 123^{quinq} des choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre l'infraction, il a entendu y comprendre les actions, parts ou intérêts que le préposé d'une société pouvait posséder dans la société, paraît peu défendable.

Les actions, parts ou intérêts représentent une part du fonds social, c'est la reconnaissance d'un droit d'associé.

Les biens qui font partie de l'actif de la société sont la propriété d'un être collectif distinct de la personne des associés et celui-ci n'a, hors le cas de dissolution, aucun droit de propriété sur l'actif social.

Or, c'est cet actif, les bâtiments et le matériel qui sont les instruments de l'infraction.

On ne peut assimiler à cet instrument matériel, l'exercice d'un droit qui n'est même pas un droit de propriété sur la chose.

Au surplus, l'auteur de l'infraction n'a pas usé de l'exercice de ce droit,

Bij dat artikel 2 worden met het werktuig van het misdrijf gelijkgesteld de aandeelen, deelbewijzen of belangen die de misdrijfpleger bezit in de vennootschap waarvan hij het orgaan, de aangestelde of de zaakvoerder is en wordt de verbeurdverklaring er van voorzien.

Deze verbeurdverklaring zou een straf zijn; de bepaling waarbij zij wordt voorgeschreven zou dus geen terugwerkende kracht mogen hebben, vermits zij den toestand van den veroordeelde verergert.

Weliswaar wordt er aan deze bepaling door de Commissie een verklarend karakter verleend (verslag, blz. 6). Maar dit lijkt moeilijk te kunnen verdedigd worden.

Beweren dat, waar de wetgever van 1934 in artikel 123^{quinq} sprak over zaken die gediend hebben of bestemd waren om het misdrijf te plegen, hij daaronder heeft willen verstaan de aandeelen, deelbewijzen of belangen die de aangestelde van een vennootschap in de vennootschap mocht bezitten, lijkt weinig verdedigbaar.

De aandeelen, deelbewijzen of belangen vertegenwoordigen een deel van het maatschappelijk fonds, het is de erkenning van het recht van den vennoot.

De goederen welke deel uitmaken van het actief der vennootschap zijn eigendom van een collectief wezen, onderscheiden van den persoon der vennoten en, behoudens in geval van ontbinding, heeft dit wezen geen enkel recht van eigendom op het maatschappelijk actief.

Welnu, dit actief, de gebouwen en het materieel zijn het die de werktuigen van het misdrijf zijn.

De uitoefening van een recht, dat zelfs niet een recht van eigendom op de zaak is kan niet met dit stoffelijk werktuig worden gelijkgesteld.

Bovendien heeft de dader van het misdrijf bij het plegen van het misdrijf

dans la perpétration du délit. Ce droit, l'actionnaire a pu en user pour manifester sa volonté dans une assemblée générale, mais l'administrateur délégué, le gérant ou le préposé ne l'a pas mis en œuvre, pour procéder à l'exécution des ordres de fourniture.

Du reste, un argument décisif interdit de donner un caractère interprétatif au dit article 2 :

Quelle est la raison d'être de l'article 123^{quinquies} ?

C'est que le législateur a voulu, que, contrairement au prescrit de l'article 42 du Code pénal, la confiscation des choses qui ont servi ou qui ont été destinées à commettre l'infraction, fut toujours prononcée, même si la propriété n'en appartenait pas au condamné.

Dès lors, il ne se conçoit pas qu'on interprète les termes « de choses qui ont servi ou ont été destinées à commettre l'infraction » du dit article 123^{quinquies}, en ajoutant que les choses nommément désignées ne sont confiscables que si elles appartiennent au condamné. On n'interprète pas une disposition, en en écartant ce qu'elle a d'essentiel.

*
* *

Le Gouvernement partage, au contraire, l'avis de la Commission de la Justice du Sénat lorsqu'elle juge trop étendue la responsabilité civile des sociétés, telle qu'elle est prévue par l'article 123^{decies} du Code pénal. Une responsabilité aussi entière met, en effet, en péril l'économie générale du pays, en même temps qu'elle lèse gravement les intérêts légitimes des épargnants.

Il ne peut toutefois se rallier au système que la Commission propose à cet égard et qui apporte des déroga-

geen gebruik gemaakt van de uitoefening van dat recht. Het is mogelijk dat de aandeelhouder dit recht heeft gebruikt om op een algemeene vergadering zijn wil tot uitdrukking te brengen maar de gemachtigde beheerder, de zaakvoerder of de aangestelde hebben er geen gebruik van gemaakt om bestellingen van leveringen uit te voeren.

Een doorslaande bewijsreden belet trouwens aan bedoeld artikel 2 een verklarend karakter te geven :

Welke is de reden van bestaan van artikel 123^{quinquies}? Zij is de volgende :

De wetgever heeft gewild dat, in strijd met het bepaalde bij artikel 42 van het Wetboek van Strafrecht, de verbeurdverklaring van de zaken welke gediend hebben of bestemd waren om het misdrijf te plegen, steeds zou worden uitgesproken, zelfs indien de eigendom er van niet aan den veroordeelde toebehoorde.

Het is dus niet aan te nemen dat de woorden « van zaken die gediend hebben of bestemd waren om het misdrijf te plegen » van bedoeld artikel 123^{quinquies} zouden verklaard worden door er aan toe te voegen dat de met name aangeduide zaken niet kunnen worden verbeurd verklaard dan indien zij aan den veroordeelde toebehooren. Het gaat niet op een bepaling te verklaren door het essentieele er van te schrappen.

*
* *

De Regeering deelt daarentegen de meening van de Senaatscommissie voor Justitie, waar deze de burgerlijke aansprakelijkheid van de vennootschappen, zooals deze door artikel 123^{decies} van het Wetboek van Strafrecht voorzien is, al te uitgebreid acht. Inderdaad een zoo onverkorte aansprakelijkheid brengt 's lands bedrijfsleven in gevaar, en schaadt tevens de gewettigde belangen van de spaarders.

Zij kan zich evenwel niet aansluiten bij het stelsel dat de Commissie te dien opzichte voorstelt en dat al te belang-

tions trop graves aux règles essentielles qui gouvernent la matière des sociétés.

Il est, du reste, à noter qu'à la responsabilité spéciale que la Commission propose de créer à charge de certains actionnaires et des administrateurs et commissaires des sociétés, s'ajouterait celle de la société elle-même. L'article 3 du projet de la Commission dispose, en effet, qu'il n'est pas porté préjudice à l'application des règles de responsabilité civile résultant du Code civil.

Il en résulterait donc, contrairement à ce qui est dit dans le rapport de la Commission de la Justice, page 7, quatrième alinéa, que la société resterait civilement responsable des dommages-intérêts et des frais dans les conditions prévues aux articles 1382 et 1384 du Code civil.

On en reviendrait donc à la situation ancienne en ajoutant simplement à la responsabilité civile ordinaire deux responsabilités supplémentaires qui créeraient un système d'exception pour certains et seraient en pratique d'application difficile.

Le Gouvernement estime que la limitation qui concilierait le mieux les intérêts de la répression et ceux des tiers étrangers à l'infraction, consiste à n'atteindre les sociétés pourvues de personnalité civile que dans des conditions réduites, comme l'étaient déjà, aux termes de l'alinéa 2 de l'article 123^{decies} du Code pénal, les membres des associations commerciales dépourvues de personnalité civile.

Le Ministre de la Justice,
A. LILAR.

rijke afwijkingen invoert in de essentiële regels die voor de vennootschappen gelden.

Er valt trouwens op te merken dat bij speciale aansprakelijkheid welke de Commissie voorstelt ten laste van sommige aandeelhouders en van de beheerders en commissarissen van vennootschappen in te voeren, er een andere zou komen, namelijk die van de vennootschap zelf. Artikel 3 van het ontwerp der Commissie bepaalt inderdaad, dat geen afbreuk wordt gedaan aan de toepassing van de regels van burgerlijke aansprakelijkheid, voortvloeiende uit het Burgerlijk Wetboek.

Hieruit zou dus voortspruiten dat, in strijd met hetgeen in het verslag van de Commissie voor Justitie (bladz. 7, 4^e alinea,) is gezegd, de vennootschap burgerlijk aansprakelijk zou blijven voor de veroordeelingen tot schadevergoeding en kosten, in de voorwaarden voorzien bij de artikelen 1382 en 1384 van het Burgerlijk Wetboek.

Men zou dus tot den vroegeren toestand terugkeeren door aan de gewone burgerlijke aansprakelijkheid eenvoudig twee bijkomende aansprakelijkheden toe te voegen, welke voor sommigen een uitzonderingssysteem zouden tot stand brengen en practisch moeilijk zouden kunnen worden toegepast.

De Regeering is van oordeel dat de beperking waarbij de belangen van de bestraffing en de belangen van de aan het misdrijf vreemde derden het best zouden bevorderd worden, er in bestaat de rechtspersoonlijkheid bezittende vennootschappen slechts in beperkte voorwaarden te treffen, zooals dit, overeenkomstig alinea 2^e van artikel 123^{decies} van het Wetboek van Strafrecht reeds het geval was voor de leden van de niet rechtspersoonlijkheid bezittende handelsverenigingen.

De Minister van Justitie,
A. LILAR.